

ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ І ПРОЦЕСИ

УДК 324:342.8

М. А. Бучин

ЕВОЛЮЦІЯ ПРАВОВИХ АСПЕКТІВ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВИБОРЧИХ КОМІСІЙ В УКРАЇНІ

Проаналізовано особливості регулювання діяльності виборчих комісій у законодавстві України. Досліджено еволюцію правової регламентації функціонування виборчих комісій на президентських та парламентських виборах.

Ключові слова: демократія, вибори, виборчі комісії, виборче законодавство.

Події останнього року задекларували європейський вибір України, показали її бажання інтегруватися із західним демократичним світом. Однак перспективи європейської інтеграції нашої держави, її міжнародний імідж та підтримка у значній мірі залежатимуть від демократичних реформ, які свідчитимуть про рівень готовності України будувати стабільну демократію та реалізувати ліберальні цінності.

В цьому плані одним із пріоритетних напрямків та завдань, що лежать перед українською владою, є реформування інституту виборів як одного із найважливіших атрибутів демократичного політичного режиму. Значною мірою організованість, впорядкованість та демократичність виборчого процесу та, зрештою, кінцевий результат голосування залежать від органів, які здійснюють адміністрування виборів. Тому актуальним та важливим є закріплення в українському виборчому законодавстві чітких засад формування і функціонування виборчих органів як умови демократичного інституту виборів та реалізації виборчих прав громадян, використовуючи європейський демократичний досвід.

Питаннями правового регулювання діяльності виборчих комісій займалися такі українські та російські науковці, як Н. Богашева, Ю. Ключковський, М. Ставнійчук, С. Князев та ін. Їхні праці присвячені дослідженню окремих проблемних аспектів законодавчого закріплення функціонування виборчих комісій. Водночас це питання вивчено недостат-

ньо комплексно, багато аспектів цієї проблематики залишаються дискусійним і нерозв'язаними до сьогодні.

Мета публікації – дослідження еволюції правового регулювання діяльності виборчих комісій у вітчизняному законодавстві як умови проведення демократичних виборів.

В Україні виборчими органами, які здійснюють адміністрування виборчого процесу, є виборчі комісії. Це було закріплено вже у Законі «Про вибори народних депутатів Української РСР» від 27 жовтня 1989 р.: нормативно-правовий акт встановив трирівневу систему виборчих комісій – Центральна виборча комісія (далі – ЦВК), окружні виборчі комісії (далі – ОВК) та дільничні виборчі комісії (далі – ДВК) [3]. Така структура виборчої адміністрації функціонує в Україні і дотепер. Винятком було проведення президентських виборів у 1999 та 2004 рр., коли система виборчих комісій виглядала так: ЦВК, територіальні виборчі комісії (далі – ТВК) та ДВК [8; 10].

Важливою умовою демократичності виборчого процесу є функціонування виборчих комісій на основі таких засад, як об'єктивність, законність, колегіальність та гласність. Однак, чи не найважливішою умовою, яка дає можливість виборчим комісіям провести виборчий процес відповідно до демократичних стандартів, є їх незалежність. Остання, своєю чергою, залежить від багатьох чинників. Одним з найістотніших, який визначає рівень самостійності виборчої адміністрації, є порядок її формування.

На парламентських виборах 1990 р. була закладена процедура формування виборчих комісій органами влади. Так, ЦВК утворювалася ВР Української РСР за поданням обласних, Київської та Севастопольської міських рад. При цьому враховувалися пропозиції трудових колективів, громадських організацій, колективів навчальних закладів, зборів виборців за місцем проживання і військовослужбовців. Також був встановлений склад ЦВК – голова, два заступники і тридцять один член комісії [3].

ОВК утворювалися обласними, Київською та Севастопольською міськими радами у кількості 9-15 членів – теж за поданням вищезгаданих суб'єктів висування членів комісії. І нарешті, ДВК утворювалися за поданням тих самих суб'єктів місцевого рівня районними, міськими, районними у місті радами. Кількісний склад ДВК становив 5-19 членів, однак законодавець передбачив можливість зміни кількості членів ДВК за необхідності [3].

На президентських виборах 1991 р. був дещо видозмінений порядок формування виборчих комісій. Так, ОВК формувалися Президією ВР Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими радами за поданням голів цих рад у кількості 11-30 осіб. ДВК, своєю чергою, формувалися місцевими радами за поданням їхніх голів з урахуванням пропозицій політичних партій, інших об'єднань громадян, трудових колективів та виборців. Політичні партії (блоки), які висунули кандидатів у Президенти України, могли призначити по одному представнику при ОВК та ДВК з правом слова [9].

Ситуація з формуванням виборчих комісій залишалася незмінною і під час президентських та парламентських виборів 1994 р. [5; 11]. Однак на парламентських виборах 1998 р. був змінений порядок формування ЦВК, що було пов'язано з прийняттям Конституції України та Закону України «Про Центральну виборчу комісію». У зв'язку з цим ЦВК формувалася ВРУ за поданням Президента України та складалася з 15 членів. При цьому для забезпечення стабільності ЦВК як органу законодавець передбачив норму, згідно з якою після її сформування персональний склад комісії не міг бути змінений впродовж року більше як на третину. Крім того, законодавство надало можливість політичним партіям (блокам), які були учасниками виборчих перегонів, делегувати одного представника до ЦВК з правом дорадчого голосу для участі у її засіданнях [6].

Нововведенням парламентського виборчого законодавства 1998 р., яке позитивно, на нашу думку, вплинуло на можливість політичних сил здійснювати контроль за ходом виборчого процесу, була норма, згідно з якою представнику від політичних партій (блоків), які були учасниками виборів. Крім того, стосовно ДВК законодавець надав можливість пропонувати кандидатури до її складу підприємствам, установам та організаціям, які розташовані на відповідній території, територіальним органам самоорганізації населення, а також – створеним національними меншинами громадським організаціям у місцях їхнього компактного проживання. Що стосується чисельності членів виборчих комісій, то вони визначалися кількістю наявних пропозицій, але не менше восьми членів [6].

Також важливим вдосконаленням виборчого законодавства на парламентських виборах 1998 р., на нашу думку, стало положення, яке давало змогу виборчим комісіям

вищого рівня формувати нижчестоящі виборчі органи за поданням політичних партій (блоків) у разі, якщо останні не були з певних причин сформовані місцевою владою [6]. Така норма, з одного боку, сприяла ефективному функціонуванню системи виборчих комісій, а з іншого, – не давала змоги владі свідомо затягувати з формуванням виборчих комісій з політичних міркувань. Крім того, таке вирішення цієї проблеми було актуальним, враховуючи відсутність розгалуженого регіонального представництва більшості політичних партій на цей період.

Закон України «Про вибори Президента України» від 5 березня 1999 р. під час формування ТВК передбачив обов'язковість включення до її складу, за наявності відповідних подань, по два представники від політичних партій (блоків), які можуть бути як членами відповідних партій, так і безпартійними. При цьому законодавець надав право відповідним місцевим радам встановлювати кількісний склад ТВК, визначивши фіксовано лише її нижню межу – не менше десяти осіб (для ДВК – вісім осіб) [8]. У такому стані справ ми вбачаємо певне недопрацювання, оскільки відсутність верхньої межі кількісного складу виборчих комісій могло гіпотетично (за наявності значної кількості кандидатів) призвести до надмірного розростання чисельності членів виборчих комісій, що б утруднювало їхню роботу.

Також законодавець окремо регулював утворення закордонних виборчих комісій. Останні утворювалися ЦВК за поданням керівників представництв [8]. Характеризуючи вищезгаданий порядок формування виборчих комісій, варто зазначити, що, незважаючи на те, що під час утворення виборчих комісій враховувалися пропозиції політичних партій, органи місцевого самоврядування мали значний вплив на дії виборчих комісій, що створювало можливості для адміністративного тиску. З іншого боку, такий механізм формування виборчих комісій давав змогу створювати комісії з високим рівнем професіоналізму.

На парламентських виборах 2002 р. було істотно змінено процедуру формування виборчих комісій. Уперше в Україні передбачалось формування ОВК та ДВК не місцевою владою, а виборчими комісіями вищого рівня. Згідно з Законом України «Про вибори народних депутатів України» від 18 жовтня 2001 р., ОВК утворювалися ЦВК за поданням центральних керівних органів політичних партій (блоків) за умови, що останні зареєстровані у встановленому законом порядку і мають зареєстровані організації у регіоні, на

території якого утворився відповідний виборчий округ. До подання додавалися заяви осіб, запропонованих до складу виборчих комісій, про згоду брати участь у роботі ОВК.

Законодавець на парламентських виборах 2002 р. встановив кількісне обмеження членів ОВК у межах 12-20 осіб, що, на нашу думку, сприяло її ефективності та дієздатності. При цьому до складу ОВК повинні були обов'язково включатися представники політичних партій чи блоків (не більше однієї особи), які подолали виборчий поріг на попередніх парламентських виборах, та політичних партій (блоків), якщо вони мали у поточному складі ВРУ свої фракції. Що ж до інших політичних партій (блоків), то вони повинні були включатися до ОВК жеребкуванням. Подібна процедура формування стосувалася і ДВК, які утворювалися ОВК. При цьому до складу ДВК обов'язково включалися (за наявності подань) по одній особі від політичних партій (блоків) та кандидатів у депутати, які зареєстровані у відповідному виборчому окрузі [4].

Позитивним аспектом законодавства, яке регулювало проведення парламентських виборів 2002 р. в Україні, було передбачення можливості особливого порядку формування ОВК та ДВК. Він застосовувався у випадку, коли від політичних партій (блоків) чи кандидатів не надійшли подання щодо членів виборчих комісій або якщо кількість запропонованих осіб була меншою від необхідної (для ОВК – дванадцять осіб, для ДВК – вісім осіб). У такому разі ОВК та ДВК формувалися виборчими комісіями вищого рівня за поданням їх голів у мінімально необхідній кількості з обов'язковим врахуванням поданих кандидатур від політичних партій (блоків) та кандидатів [4].

Також законодавець окремо регламентував порядок утворення спеціальних та закордонних виборчих комісій. Так, ДВК на судах чи полярних станціях утворювалися ОВК за місцем приписки цього судна чи станції за поданням капітана судна чи керівника станції. Закордонна ж ДВК утворювалася ЦВК за поданням МЗС України [4].

На президентських виборах 2004 р. законодавець, зберігши новий порядок формування виборчих комісій вищестоящими комісіями, залишив у дії також, на жаль, традицію відсутності верхньої кількісної межі виборчих комісій, яка була характерною для президентських виборів 1999 р. Відповідно, як зазначалося у законі, до складу ОВК та ДВК включалися усі подані від суб'єкта виборчого процесу кандидатури (не більше двох від одного кандидата). Це на

практиці призвело не лише до ускладнення роботи виборчих комісій за рахунок «роздування» їхнього складу, але й уможливило за рахунок так званих «технічних кандидатів» отримання певними суб'єктами виборчого процесу контролю за діяльністю комісій. З цього приводу Н. Богашева зазначає: «Можна стверджувати, що явище «технічних» кандидатів, здатних сплатити заставу, зібрати півмільйона підписів, фінансувати повноцінну агітацію, однак неспроможних отримати хоча б один відсоток голосів виборців, породжена саме таким ліберальним підходом до реалізації права на представництво у комісіях» [1, с. 534].

Варто зазначити, що на президентських виборах 2004 р. була змінена процедура формування спеціальних та закордонних виборчих комісій. Згідно з законодавством, вони формувалися теж з урахуванням подання кандидатур від суб'єктів виборчого процесу [10]. Враховуючи підвищений ризик щодо фальсифікацій на таких виборчих дільницях, це положення відграло важливу позитивну роль, оскільки не давало владі змоги формувати «слухняні» виборчі комісії, а створювало умови для контролю за її діяльністю.

Під час повторного голосування 26 грудня 2004 р. законодавець пішов на безпрецедентний крок, – враховуючи неефективне та необ'єктивне адміністрування виборчого процесу у другому турі президентських виборів, було змінено усю вертикаль виборчих комісій, починаючи від ЦВК і закінчуючи ДВК (виняток становили закордонні виборчі комісії, склад яких залишився незмінним). При цьому була встановлена фіксована кількість членів для кожного типу виборчих комісій: ТВК утворювалися ЦВК у складі десяти осіб, ДВК утворювалися ТВК у такому чисельному складі: для дільниць з кількістю виборців до 1500 – дванадцять осіб, з кількістю виборців понад 1500 виборців – шістнадцять осіб [15].

Більше того, два кандидати, які брали участь у повторному голосуванні, отримали право подавати рівну кількість членів виборчих комісій (по п'ять до складу ТВК і по шість (чи вісім) відповідно – до складу ДВК). При цьому законодавець встановив, що виборча комісія може бути сформована і у меншому кількісному складі, якщо хтось з кандидатів не використав повністю свою квоту щодо членів виборчих комісій. Такий кандидат міг скористатися своїм правом подання до виборчих комісій не пізніше двох днів до дня голосування [15].

Ці положення, на нашу думку, відіграли ключову роль у створенні рівних умов для суб'єктів виборчого процесу та

об'єктивного адміністрування виборчого процесу. Однак це було можливим, враховуючи специфіку повторного голосування 26 грудня 2004 р., і цей досвід навряд чи зможе бути використаний в подальшому у чистому вигляді.

Під час парламентських виборів 2006 р. була збережена процедура формування виборчих комісій, яка функціонувала на попередніх парламентських виборах, з деталізацією кількісного складу виборчих комісій. Так, ОВК утворювалися у складі 12-18 осіб, ДВК – для малих дільниць – у складі 10-18 осіб, для середніх дільниць – у складі 14-20 осіб, для великих дільниць – у складі 18-24 особи. Також була деталізована процедура формування кожного з видів виборчих комісій [13].

У 2007 р. на позачергових парламентських виборах можна було спостерігати подальшу модифікацію порядку утворення виборчих комісій. Право подачі кандидатур до складу виборчих комісій отримали депутатські фракції, які були утворені у поточному складі ВРУ. При цьому кількість кандидатур від кожної з фракцій визначалась із урахуванням обмежень кількісного складу комісій та з дотриманням рівного представництва коаліції депутатських фракцій та опозиції, і рівної кількості кандидатур від кожної фракції окремо у межах представництва коаліції та опозиції [14].

Аналізуючи положення закону, який регулював проведення парламентських виборів 2007 р., до його позитивів, на нашу думку, слід зарахувати намагання законодавця забезпечити рівність представництва влади та опозиції у виборчих комісіях. Однак ми вважаємо не зовсім зрозумілим позбавлення представництва у виборчих комісіях політичних сил, які не знаходились у парламенті. Ця проблема є актуальною і з цієї позиції, що за рік, який пройшов від чергових виборів 2006 р., особливо, враховуючи перипетії політичної боротьби в країні, уподобання електорату могли істотно змінитися. Зрештою, у будь-якому випадку відсутність хоча б мінімального представництва позапарламентських політичних сил у складі виборчих комісій виглядає дещо алогічною. Ситуація із складом та шляхами формування виборчих комісій залишилася незмінною і в чинному парламентському виборчому законодавстві, лише дещо зменшився кількісний склад членів ДВК на різних за чисельністю дільницях (10-14 – для малих, 12-16 – для середніх, 14-18 для великих) [7].

На президентських виборах 2010 р. у виборчому законодавстві був збережений порядок формування виборчих

комісій, який діяв під час президентських виборів 2004 р. (крім утворення спеціальних виборчих комісій, які формувалися за поданням керівників відповідних закладів, де вони функціонували) [12]. У 2014 р. на президентських виборах законодавець продовжив практику відсутності встановленої кількісної верхньої граничної межі складу виборчих комісій [8]. І хоч від кожного кандидата до складу виборчих комісій включалося лише по 1 представнику (раніше – по 2 особи), все ж вбачається доцільним встановлення верхньої граничної межі кількісного складу виборчих комісій як умови її ефективного функціонування.

Існуючий порядок формування виборчих комісій, з одного боку, дає змогу представити інтереси різноманітних політичних сил, зменшити вплив влади на діяльність виборчих органів, а отже, зменшити рівень фальсифікацій. Крім того, за такої процедури формування виборчі комісії становить цілісну систему з чітким підпорядкуванням виборчих комісій нижчого рівня вищестоящим виборчим комісіям. З іншого боку, цей механізм на практиці показав і багато недоліків, оскільки у багатьох випадках: «... пріоритетним «завданням» членів виборчих комісій стало відстоювання своїх політичних інтересів, а не налагодження ефективної роботи» [2, с. 70]. Крім того, доволі звичною була ситуація, коли члени виборчих комісій не мали належного досвіду роботи під час виборів, що ускладнювало ефективність функціонування виборчих комісій. Зрештою, така система виборчих комісій може ефективно діяти лише в умовах розвиненої партійної системи, де політичні партії мають розгалужені регіональні осередки.

Не менш важливий вплив на незалежність та об'єктивність виборчих комісій має процедура формування їхнього керівного складу, оскільки останній значною мірою визначає політику та характер діяльності виборчого органу. На парламентських виборах 1990 р. законодавець лише зазначив, що голова, заступник голови та секретар виборчої комісії обираються на засіданні відповідної комісії [3]. На противагу цьому на президентських виборах 1991 р. законодавець передбачив, що керівний склад виборчої комісії формується разом з формуванням усього складу органу [9]. Такий порядок залишався незмінним і під час президентських та парламентських виборчих перегонів 1994 р. [5; 11].

У 1998 р. на парламентських виборах був змінений порядок формування керівництва ЦВК, що пов'язано з прийняттям відповідного нормативного акта. Згідно з цим, го-

лова ЦВК, його заступник та секретар комісії обиралися її членами зі свого складу таємним голосуванням [16].

Порядок формування керівництва ОВК та ДВК залишався незмінним. Проте у виборчому законодавстві 1998 р. з'явилось одне нововведення – голова, заступник голови та секретар ОВК та ДВК не могли бути членами однієї політичної партії [6]. Така норма, на нашу думку, сприяла децентралізації влади у виборчих комісіях та не давала змоги одній силі монополізувати керівництво виборчим органом. Проте на практиці таке положення, як правило, не було перешкодою для влади у захопленні контролю над діяльністю виборчих комісій, щоправда, вже з допомогою не однієї провладної політичної сили, а кількох.

На парламентських виборах 2002 р. був змінений порядок формування керівного складу ДВК. Законодавець поставив вимогу до політичних партій (блоків) та кандидатів під час подання списку запропонованих осіб до складу виборчих комісій зазначити кандидатури на посади голів, заступників голів та секретарів комісій. Було надано право кожному суб'єктові виборчого процесу мати пропорційну частку керівних посад у ДВК. Що ж стосується самої частки, то вона визначається відношенням кількості поданих від кожного суб'єкта виборчого процесу осіб до загальної кількості кандидатур, поданих до складу ДВК усіма суб'єктами [4]. Такий порядок формування керівного складу ДВК давав можливість усім суб'єктам виборчого процесу не лише бути представленими у виборчих комісіях, але й впливати на їх діяльність та здійснювати контроль над ходом виборчого процесу. Однак нам не до кінця зрозуміло, чому законодавець застосував вищезгадані положення лише до ДВК, оминувши ОВК.

Тому позитивним у цьому сенсі є перенесення положень про пропорційну частку керівного складу виборчих комісій і на ДВК, і на ТВК під час президентських виборів 2004 р. [10]. Але, враховуючи відсутність верхньої кількісної межі складу виборчих комісій, це положення не ставало на заваді певним суб'єктам виборчого процесу через «технічних кандидатів» мати як перевагу у кількісному складі виборчої комісії загалом, так і в її керівному складі зокрема. Крім того, не був досягнутий певний баланс між представництвом у керівництві виборчих комісій провладних та опозиційних політичних сил.

Цю проблему законодавець спробував вирішити під час повторного голосування 26 грудня 2004 р. Згідно з нормами

закону, під час формування ТВК та ДВК забезпечувалася для кожного кандидата рівна кількість посад голів та секретарів виборчих комісій (з можливим відхиленням від рівної кількості не більше ніж на одну посаду голови чи секретаря). При цьому для ДВК рівність забезпечувалася окремо для великих, середніх та малих виборчих комісій. Крім того, голова і секретар виборчої комісії повинні були бути представниками різних кандидатів [15]. Такий підхід забезпечив рівність представництва двох кандидатів (провладного та опозиційного відповідно) і сприяв проведенню демократичних виборів. Але такий спосіб формування виборчих комісій, по-перше, можливий лише в другому турі президентських виборів, а по-друге, не сприяє професіоналізму діяльності виборчих комісій, оскільки формується з нових членів, яким може забракнути як досвіду, так і часу, щоб його здобути.

Позитивним нововведенням під час парламентських виборів 2006 р. була норма, згідно з якою пропорційний характер, але також повинна була бути дотримана приблизна рівномірність територіального розподілу посад [13].

У 2007 р., на позачергових парламентських виборах законодавець, намагаючись забезпечити збалансованість представництва у виборчих органах як провладних політичних сил, так і опозиційних, вводить норму, згідно з якою голова і секретар виборчої комісії не могли бути представниками лише коаліції або лише опозиції [14]. Демократичний характер такої норми не викликає сумніву, тому вбачається за доцільне ввести її в дію у чинному виборчому законодавстві, що діє на президентських та парламентських виборах в Україні.

Підсумовуючи, варто відзначити доволі детальну регламентацію у чинному вітчизняному виборчому законодавстві питань формування виборчих комісій та їх керівного складу. Водночас до проблемних та нерегульованих питань варто віднести: відсутність на президентських виборах верхньої граничної межі кількісного складу виборчих комісій; відсутність паритетних умов забезпечення керівного складу виборчих комісій від влади та опозиції; низький рівень компетентності членів виборчих комісій; високий рівень за ангажованості виборчої адміністрації; практика частих ротацій та змін у виборчих комісіях під час виборчого процесу, що ускладнює можливість їх ефективного функціонування тощо. Ці питання вимагатимуть подальшого правового регулювання і становитимуть перспективи для наших подальших досліджень.

Список використаної джерел:

1. Богашева Н. Виборчі комісії як орган управління виборчим процесом: проблеми формування і забезпечення професійності та об'єктивності / Н.В. Богашева // Зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. «Вибори Президента України-2004: проблеми теорії та практики». — К. : Атіка, 2005. — С. 530-542.
2. Виборче законодавство: українська практика, міжнародний досвід та шляхи реформування / [Г. Антонова, А. Біденко, П. Бурковський] ; за заг. ред. Є. В. Радченка. — К. : Факт, 2003. — 258 с.
3. Закон «Про вибори народних депутатів Української РСР» від 27 жовтня 1989 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=8304-11>
4. Закон України «Про вибори народних депутатів України» від 18 жовтня 2001 р. // Відомості Верховної Ради. — 2001. — № 51-52. — С. 1058-1112.
5. Закон України «Про вибори народних депутатів України» від 18 листопада 1993 р. // Відомості Верховної Ради. — 1993. — № 48. — С. 1099-1122.
6. Закон України «Про вибори народних депутатів України» від 24 вересня 1997 р. // Відомості Верховної Ради. — 1997. — № 43. — С. 787-822.
7. Закон України «Про вибори народних депутатів України» від 17 листопада 2011 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4061-17/page>
8. Закон України «Про вибори Президента України» від 5 березня 1999 р. // Відомості Верховної Ради. — 1999. — № 14. — С. 274-304.
9. Закон України «Про вибори Президента України» від 5 липня 1991 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1297-12>
10. Закон України «Про вибори Президента України» від 18 березня 2004 р. — К. : Парламентське видавництво, 2004. — 129 с.
11. Закон України «Про вибори Президента України» від 24 лютого 1994 р. // Відомості Верховної Ради. — 1994. — № 8. — С. 200-220.
12. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виборів Президента України» від 21 серпня 2009 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=3&nreg=1616-17>.
13. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про вибори народних депутатів України» від 7 липня 2005 р. // Відомості Верховної Ради. — 2005. — № 38-39. — С. 1454-1574.
14. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про вибори народних депутатів України» та деяких інших законо-

давчих актів України (щодо порядку проведення позачергових виборів до Верховної Ради України та заміщення народних депутатів України, повноваження яких були достроково припинені) від 1 червня 2007 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1114-16>

15. Закон України «Про особливості застосування Закону України «Про вибори Президента України» при повторному голосуванні 26 грудня 2004 року» від 8 грудня 2004 р. // Відомості Верховної Ради. — 2004. — № 52. — С. 2076-2087.
16. Закон України «Про Центральну виборчу комісію» від 17 грудня 1997 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=733%2F97-%E2%FO>

The features of adjusting of activity of election committees in the legislation of Ukraine are analysed. The evolution of legal regulation of functioning of electoral committees on presidential and parliamentary elections is investigated.

Key words: elections, democracy, election committees, election legislation.

Отримано: 11.09.2015

УДК 321.01(043.3)

О. В. Віннічук

ВИТОКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНИХ РИЗИКІВ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Проаналізовано сутність політичного ризику. Розкрито особливості політичних ризиків в українському суспільстві та їх причинну залежність від етнічного, економічного, релігійного факторів.

Ключові слова: ризик, політичний ризик, «суспільство ризиків».

Сьогодні українське суспільство переживає глибокі якісні зміни, які насамперед пов'язані з переформуванням на свій лад з боку державної влади фундаментальних складових політичної системи суспільства. Набуття суверенітету країною, де моноетнічність є на першому місці, утвердження плюралізму в українському суспільстві розширили діапазон і значно ускладнили політичний простір, що призводить до необхідності розробки і використання нових підходів у сфері концептуального переосмислення політичної теорії та реалізації її в практичному вимірі, як можливості уникнення ризиків.